

גבולות היחידה: פרק מ"ה פסוקים ט"ז-כ"ח

נושא היחידה: דברי פרעה ושליחת האחים לדרך, הבשורה ליעקב שיוסף חי

מספר שיעורים: 1

כתבה: אביגיל באס

כללי:

ביחידה זו נלמד שלאחר שיוסף התוודע לאחיו, פרעה שמע שאחיו של יוסף באו, והזמין את יעקב ומשפחתו לבוא למצרים והבטיח לדאוג להם. יוסף נתן לאחיו מתנות ומזון, וביקש מהם שלא יתווכחו בדרך על מכירתו.

נלמד על הבשורה המשמחת ליעקב שיוסף חי ומושל במצרים (אחרי שהוא חשב במשך שנים שיוסף מת), וכיצד יעקב הגיב ופעל בעקבות זאת.

פתיחה: המורה ייכנס לכיתה בתור כרוז וכריז. כדי ליצור עניין, הוא יכול להביא דף/בריסטול מגולגל שהוא יפתח במהלך ההכרזה.

[אם יש אפשרות, כדאי להשמיע פתיח של מהדורת חדשות, ולהשמיע את הכרוז לאחר הפתיח.

לדוגמה, בקישור הנ"ל ביוטיוב - https://www.youtube.com/watch?v=O_XjoEmBxqY].

"הקשיבו, הקשיבו:

תגלית מפתיעה! עשרת המרגלים שהגיעו לגלות את סודות ארצנו היקרה, הם לא אחריים מאשר האחים של שליטנו הנכבד, צפנת פענח! לא יאומן כי יסופר!

להפנות שאלות לתלמידים:

- מה לדעתכם יקרה עכשיו?
- האם אחי יוסף יישארו במצרים או יעלו אל אביהם?
- כיצד מלך מצרים וגם יוסף יתייחסו אליהם?

המורה יקריא בקריאה דרמטית את פסוקים ט"ז-כ"ח.

לימוד הפסוקים:

פסוקים ט"ז-כ': פרעה שומע שאחיו של יוסף באו ("וַהֲקֵל נִשְׁמַע, בֵּית פְּרָעָה"), והוא שמח על כך ("וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי פְרָעָה").

נעלה את השאלה: מדוע ביאת אחי יוסף למצרים מצאה חן בעיני פרעה?

נענה שתי תשובות:

א. פרעה ועבדיו שמחו, כי הבינו שכשם שיוסף סייע למצרים בחכמתו הגדולה, כך גם אחיו יוכלו לסייע להם בחכמתם (ראו פירוש הנצי"ב).

ב. כששמעו פרעה ועבדיו על אחי יוסף ומשפחתם המכובדת, הם שמחו שיוסף, שמונה על ידם למושל, בא ממשפחה מיוחסת ולא ממשפחת עבדים (ראו פירוש הרמב"ן).

פרעה מזמין את יעקב ומשפחתו לבוא למצרים. פרעה מבטיח להם את טוב ארץ מצרים- שפע, ואת "חֶלֶב הָאָרֶץ"- תבואת הארץ הדשנה. פרעה שולח איתם עגלות כדי להביא את האנשים, ואומר להם לא להסס ("וְעֵינֵיכֶם אַל תִּחַסּוּ") להשאיר את רכושם וכליהם בארץ כנען, כי הוא ייתן להם את כל מה שהם צריכים במצרים.

ביאורי מילים:

1. המורה יתייחס למילה "בְּעִירְכֶם", שהיא מילה קשה ונדירה. המורה יבקש מהתלמידים לנסות למצוא את הפירוש שלה מתוך ההקשר של הפסוק. אחרי שהתלמידים יעלו השערות, המורה יכתוב על הלוח:

בְּעִיר = בְּהֵמוֹת,

ויסביר את משמעות הביטוי: "טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם"- העמיסו את בהמותיכם.

2. "וְאַתָּה צִוִּיתָה"- צוּ אוֹתָךְ או אני מצווה אותך.

פסוקים כ"א-כ"ד: יוסף שולח את אחיו. כפי שפרעה אמר, יוסף מצייד אותם בעגלות ובמזון לדרך- "צִדָּה לְדֶרֶךְ", נותן לכולם מתנות ("חֶלְפוֹת שְׂמֹלֶת"- בְּגָדֵי פָאָר), ובמיוחד לבנימין- הוא קיבל יותר משאר האחים, וכן מזון לאביו. הוא מבקש מהם שלא יתווכחו ויריבו בדרך על מכירתו. המורה ידגיש לתלמידים כי אהבתו וטוב לבו של יוסף לא באו לידי ביטוי רק בדברי הפיוס וההרגעה שלו, אלא אף במעשים שעשה: הוא נתן לאחיו צידה לדרך ומתנות רבות. נדגיש את אהבתו המיוחדת של יוסף לבנימין, שהתבטאה בכך שהוא נתן לו מתנות יקרות מאוד - חמש חליפות ושלוש מאות כסף (סכום עצום). יוסף היה בטוח שהאחים לא יקנאו בבנימין, כי הוא ראה שהם אוהבים אותו ומוכנים למסור את נפשם עבורו.

אנו רואים שיוסף שלח גם לאביו מתנות יקרות, דבר המלמד על הכבוד הגדול שכיבד את אביו. הכבוד שכיבד יוסף את אביו, בא לידי ביטוי גם בדאגתו לכל צרכיו, בשולחו סוגים שונים של מאכלים: בר, לחם ומזון, וכן בשולחו יין מיוחד לשמחו (ראו פירוש רש"י). אנו רואים את דאגתו הגדולה של יוסף לאביו, מעבר לשליחת משא רב של מזון ומתנות, גם שבכך אמר לאֶחָיו למהר לבשר לאביו שהוא חי.

המורה, בשיתוף עם התלמידים, יכול לעשות רשימה על הלוח של כל המתנות שיוסף נתן לבני משפחתו, וכך התלמידים יראו בצורה חזותית שבנימין קיבל יחס מועדף, וכן גם יעקב. התלמידים יגידו למורה באיזו עמודה לכתוב כל דבר:

מתנות לאחים	מתנות לבנימין	מתנות ליעקב
	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת (שֶׁקֶל) כֶּסֶף	עֶשְׂרֵה חֲמִירִים נְשָׂאִים, מְטוֹב מִצֶּרֶם
חֶלְפוֹת שְׂמֹלֶת	חֲמֵשׁ חֶלְפֹת שְׂמֹלֶת	עֶשֶׂר אֶתְנֵת נְשָׂאֵת בָּר וְלֶחֶם וּמִזֹּן

אנו לומדים שיוסף ליווה את אחיו - "וַיִּשְׁלַח אֶת-אֶחָיו" (ראו פירוש רשב"ם)- המורה יזכיר את חשיבות ליווי האורח.

יוסף מבקש מאחיו שלא יתווכחו ויריבו בדרך על מכירתו.
רש"י מסביר שהאחים התביישו מפני יוסף, והוא דאג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו ויתווכחו זה עם זה ויאשימו זה את זה במכירה ועל כך שגרמו לשנוא אותו. יוסף אהב את אחיו ורצה שישרור שלום ביניהם, ולכן ביקש שלא יריבו.

פסוקים כ"ה-כ"ח: בשורת האחים לאביהם שיוסף חי

האחים קיימו את שני הציוויים שציוה אותם יוסף:

א. הזדרזו לעלות אל אביהם.

ב. הלכו יחד, באהבה ואחוה, ולא הזכירו זה לזה את העוונות שבהם נכשלו.

האחים מגיעים חזרה לביתם. יעקב שמח מאוד לראות את שמעון חוזר, ועוד יותר שמח לראות את בנימין, שכן נפשו הייתה קשורה בנפשו.

המורה יצחק זאט בצורה מצוררת התרגשות:

פתאום! האחים מבשרים ליעקב שיוסף חי ומושל במצרים.

בהתחלה יעקב לא מאמין להם.

המורה יסביר שבני יעקב נזהרו ולא בישרו לאביהם מיד על היות יוסף חי ומושל במצרים. הם חששו שמתוך ההתרגשות הגדולה, עלול יעקב להיכנס למצב של סכנה, ולכן הם הכינו אותו בשלבים, והודיעו לו תחילה שיש להם בשורה טובה עבורו (ראו פירוש אור החיים).

אמנם האחים הכינו את יעקב לבשורה, ובכך מנעו את האפשרות שימות מרוב בהלה, אולם בכל זאת ההפתעה הגדולה גרמה ליעקב להתעלף.

"וַיִּפֹּג לְבָבוֹ" - לבו פג, פגיעמות הלב נעצרו לרגע מחמת ההתרגשות.

המחזה: המורה יכול לעשות הצגה בכיתה, כשהוא אומר משהו בהתלהבות רבה, ופתאום הלב של כולם "קופץ" מרוב התרגשות/בהלה.

המורה ימחזי את המעמד המרגש של הבשורה הגדולה, שבו יעקב מתרגש מאוד למשמע הבשורה וכל האחים מתרגשים עמו, ומרוב התרגשות, נופל יעקב ומתעלף. בניו מנסים לאושש אותו ומספרים לו את דברי יוסף ומביאים לפניו את העגלות ששלח יוסף, ולאט לאט יעקב מתאושש ומביע את שמחתו הגדולה.

לחלופין, ניתן לשאול את התלמידים איך הרגישו בסיטואציה שבה שמעו בשורה שהפתיעה אותם מאוד.

הצעה נוספת להמחשה על פי דברי חז"ל, ניתן למצוא בפרק ההרחבות.

- כאשר יעקב רואה את העגלות ששלח יוסף, הוא מתמלא שמחה, ומוכן לרדת למצרים לראות את בנו יוסף שאותו לא ראה במשך שנים רבות - 22 שנה!

"וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב" - שוב התמלא יעקב שמחה רוחנית כמו לפני שנלקח יוסף מעמו.

המורה יסביר שרוח יעקב חייתה, והוא התעורר מהאבל והצער וחזר לשמוח. המורה יזכיר שרבותינו מוסיפים לנו שחזרה אליו הנבואה ורוח הקודש שאינה שורה מתוך צער ועצבות (ראו רש"י לפס' כ"ז).

"רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי" - מספיק לי בכך שיוסף בנני עדין חי.

מסרים והפנמה:

- היכולת לסלוח לאנשים שפגעו בך ולהתייחס אליהם בצורה מכבדת ונעימה- ראינו כיצד יוסף קיבל את תשובת אחיו והתייחס אליהם יפה וממש סלח להם למרות כל מה שעשו לו.
- חוכמתו של יוסף וזהירותו בשלום אביו- יוסף ציווה את אחיו לתכנן כיצד לומר ליעקב את הבשורה שהוא חי, כדי לא יבהיל את יעקב יותר מדי.

סיכום:

ביחידה זו למדנו שפרעה שמע שאחיו של יוסף באו, והזמין את יעקב ומשפחתו לבוא למצרים והבטיח לדאוג להם. יוסף נתן לאחיו מתנות ומזון, וביקש מהם שלא יתווכחו בדרך על מכירתו. האחים הגיעו חזרה לביתם, ובישרו ליעקב אביהם שיוסף חי ומושל במצרים (אחרי שהוא חשב במשך שנים שיוסף מת). יעקב התרגש מאוד, ובהתחלה לא האמין לבשורה המרגשת, אך לאחר מכן השתכנע וגילה מוכנות לרדת למצרים.

לסיכום היחידה: התלמידים יכתבו מכתב, שיוסף כביכול נותן לאחיו כדי שייתנו לאבא שלהם. המורה יבקש מהתלמידים לחשוב מה, לדעתם, יוסף יכתוב לאביו. נצפה לראות רגשות- געגוע, אהבה, ביטויי אמונה, ושירד למצרים כדי שהוא ידאג לו במצרים.

☒ הצעות לפעילויות לסיכום הפרק:

- לסיום הפרק, כדאי לבקש מהתלמידים למצוא לאורך הפרק **ביטויים לכך שיוסף דואג למשפחתו**. המורה יכול לכתוב את תשובות התלמידים על הלוח, וליד התשובה את שם התלמיד העונה, כדי לתת לו כבוד ולעודד השתתפות חיובית.
- 1. הוא לא רוצה שאחיו יתביישו, ולכן קורא: "הוציאו כל איש מעליו" (פס' א').
- 2. הוא שואל לשלום אביו ברגע שהוא מתוודע לאחים (פס' ג'): "אני יוסף העוד אבי חי".
- 3. הוא מפייס את האחים, וסולח להם על מכירתו.
- 4. הוא מזמין את יעקב עם כל צאצאיו ורכושו לבוא למצרים, כדי לדאוג לפרנסתם בשנות הרעב (פס' י"א- "וכלכלתי אותך שם").
- 5. הוא נותן לאחיו עגלות וצידה לדרך (פס' כ"א- "ויתן להם יוסף עגלות... ויתן להם צידה לדרך").
- 6. הוא נותן להם מתנות, ובמיוחד לבנימין (פס' כ"ב: "לכולם נתן לאיש חליפות שמלות, ולבנימין נתן שלוש מאות כסף וחמש חליפות שמלות").
- 7. הוא שלח לאביו מתנות ומזון (פס' כ"ג: "ולאביו שלח... עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך").
- 8. הוא דואג שאחיו לא יריבו בדרך על מכירתו (פס' כ"ד: "ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך").

■ אפשר להדביק על הלוח ציורים הממחישים "תחנות" שונות מסיפור מכירתו של יוסף, ולמקם אותם על הלוח, עם התלמידים, בגבהים שונים המציינים עלייה וירידה. כך ייווצר גרף של עליות ומורדות בסיפור המעשה. לאחר מכן ניתן לבקש מהתלמידים לשרטט את הגרף, דרך העיניים של יוסף הרואה בכל מעשה את השגחת ה', ולדון בתשובותיהם.

■ לסיום הפרק, כדאי לבקש מהתלמידים למצוא לאורך הפרק את **צדקותו של יוסף בסליחתו השלמה לאחיו ובדאגתו להם**.

א. לא נזף באחיו על מכירתו, אלא דיבר עמם בלשון רכה ותחנונים.

ב. הרגיע את אחיו באומרו שהמכירה הייתה מאת ה'.

ג. השווה את אהבתו אליהם לאהבת בנימין.

ד. נישק את כל אחיו.

ה. נתן לאחיו צידה לדרך ומתנות.

ו. ליווה אותם בדרכם לביתם.

■ **משחק מסלול** - המורה יכול להכין משחק מסלול גדול כיתתי עם אירועים בסיפורי יוסף והאחים, ולאורך המסלול התלמידים צריכים לענות של שאלות חזרה.

■ **בינגו** - ניתן גם לשחק משחק בינגו, שהשאלות בו תהיינה חזרה על הפרק או גם על פרקים קודמים.

הרחבות:

☒ הצעה להמחזה על פי דברי חז"ל: המורה יספר סיפור מרגש שיוסיף למעמד המרומם והמרגש שמתואר בפסוקים אלו. המורה יציג במהלך הסיפור: כפתיח, המורה יסביר שרבותינו מספרים לנו איך הבנים סיפרו לו (זה לא מופיע בפשט הפסוקים).
האחים חששו לספר סתם כך בצורה ישירה ליעקב שיוסף חי, שמא מרוב בהלה יעקב ייפגע. לכן, הם עשו זאת בחכמה.

המורה יציג את סרח, נכדה חביבה ואהובה, שבאה לנגן לסבא יעקב ולשמח אותו.
ניתן להצגות תנועות על כינור ולללל את השיר "עוז יוסף חי" מאננימל "עם ישראל חי" - מהתחלה רק את האננימל, ולאט לאט להתחיל להזיז את האננימל מהפסוקים.

באמצע ההצגה, כדאי שהמורה יעצור ויעבור להיות יעקב, שמגיב:

"אך! איזה שיר מיוחד! הלוואי ויוסף בני היה חי!"

ואז המורה יאשיק לללל בתור סרח, ופתאום האחים יכנסו ויגלו את פשרתם ליצק.

⇐ המורה ידגיש, בעקבות הצגה זו, את חוכמתם של האחים וכיצד נוהרו בשלום אביהם, מה שגרם להם לבקש מסרח שתנגן לפני יעקב ותאמר שיוסף חי, לפני שהם יבשרו לו בשורה מפתיעה זו אחרי כל כך הרבה שנים.

הצעה של דף עבודה- חזרה לסיכום היחידה. ניתן לקחת משאלות אלו למשחקים שהוצעו לעיל :

יוסף מתנדע לאחיו

בראשית, פרק מ"ה, פסוקים ט"ז-כ"ד

א. ענה על השאלות:

1. מה מצוה פרעה את יוסף לומר לאחיו?

2. מה נתן יוסף לאחיו?

3. מה נתן יוסף לבנימין?

4. מדוע אומר יוסף לאחיו "אל-תרגזו בדרך?"

ב. מתח קו בין הבטוי לבאורו:

* בהמותיכם

אל-תרגזו *

* אל תתוכחו

חלב הארץ *

* העמיסו

בעירכם *

* התבואה הטובה והמשפחת של הארץ

טענו *